

۵- برای پرداخت مبلغ ۵ میلیون ریال بصورت قرض به یک شرکت دیگر، کدامیک از ثبتهای زیر انجام می‌شود؟

(الف) حساب‌های دریافتی ۵ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۵ میلیون ریال بستانکار

(ب) حساب‌های دریافتی ۵ میلیون ریال بدهکار و حسابهای پرداختی ۵ میلیون ریال بستانکار

(ج) حساب‌های پرداختی ۵ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۵ میلیون ریال بستانکار

(د) سرمایه ۵ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۵ میلیون ریال بستانکار

۶- با توجه به اطلاعات سؤال قبل، در دفاتر شرکت قرض‌گیرنده کدامیک از ثبتهای زیر انجام می‌شود؟

(الف) حساب‌های دریافتی ۵ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۵ میلیون ریال بستانکار

(ب) صندوق ۵ میلیون ریال بدهکار و حساب‌های پرداختی ۵ میلیون ریال بستانکار

(ج) حساب‌های پرداختی ۵ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۵ میلیون ریال بستانکار

(د) سرمایه ۵ میلیون ریال بستانکار و صندوق ۵ میلیون ریال بدهکار.

۷- منظور از دفتر روزنامه عمومی چیست؟

(الف) دفتری که افزایش و کاهش دارایی‌ها هر روز در صفحات تعیین شده برای هر کدام از این دارایی‌ها ثبت می‌شود.

(ب) دفتری که در آن برای تمام حساب‌های دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه جای مخصوصی تعیین شده است و افزایش و کاهش‌های این حساب‌ها هر روز در آن نوشته می‌شود.

(ج) دفتری است که کلیه معاملات و عملیات مالی مؤسسه به ترتیب تاریخ در آن ثبت می‌شود.

(د) همه موارد فوق صحیح هستند.

۸- در دفتر روزنامه رویدادها به چه ترتیب ثبت می‌شوند؟

(الف) به ترتیب شماره سند حسابداری (ب) به ترتیب تاریخ وقوع

(ج) به ترتیب کد حسابها (د) به ترتیب تاریخ وقوع و به ترتیب کد حساب‌ها، هر دو

۹- در ستون شرح سند حسابداری کدام یک از موارد زیر نوشته می‌شود؟

(الف) نام حساب یا حساب‌هایی که بدهکار شده‌اند.

(ب) نام حساب یا حساب‌هایی که بستانکار شده‌اند.

(ج) شرح مختصری از رویداد مربوطه.

(د) همه‌ی موارد فوق.

۱۰- در ستون بدهکار دفتر روزنامه کدام یک از موارد زیر نوشته می‌شود؟

(الف) نام حساب یا حساب‌هایی که بدهکار شده‌اند.

(ب) مبلغ حساب یا حساب‌هایی که بدهکار شده‌اند.

(ج) شرح حساب یا حساب‌هایی که بدهکار شده‌اند.

(د) جمع مبلغ سند حسابداری مربوطه.

۱۱- کدامیک از گزینه‌های زیر در مورد دفتر کل صحیح است؟

(الف) دفتر کل دفتری است که حساب‌های یک مؤسسه به تفکیک در آن نگهداری می‌شود.

(ب) در دفتر کل برای هر کدام از حساب‌ها (مثلاً صندوق، موجودی کالا، زمین، ساختمان، حساب‌های پرداختی و

سرمایه) صفحه یا صفحات جداگانه‌ای در نظر گرفته می‌شود.

(ج) تمام اقلام بدهکار و بستانکار هر حساب از دفتر روزنامه استخراج و در صفحه‌ی مربوطه در دفتر کل نوشته می‌شود.

(د) همه موارد فوق صحیح است.

- ۱۲ - تهیه صورت‌های مالی از روی کدام یک از دفاتر زیر امکان پذیر است؟
 الف) دفتر روزنامه‌ی عمومی (ب) دفتر معین (ج) دفتر کل (د) دفتر روزنامه اختصاصی
- ۱۳ - در ستون شرح دفتر روزنامه کدام یک از موارد زیر نوشته می شود؟
 الف) نام حساب یا حساب‌هایی که بدهکار شده‌اند. (ب) نام حساب یا حساب‌هایی که بستانکار شده‌اند.
 ج) شرح مختصری از رویداد مربوطه (د) همه موارد فوق
- ۱۴ - مالک مؤسسه‌ی مهتاب مبلغ ۷۶,۰۰۰ ریال جهت مصارف شخصی از صندوق مؤسسه برداشت نمود. بابت ثبت این رویداد در دفتر روزنامه، چه حساب‌هایی بدهکار و بستانکار می شوند؟
 الف) حساب صندوق بدهکار و حساب برداشت بستانکار می شود.
 ب) حساب صندوق بدهکار و حساب سرمایه بستانکار می شود.
 ج) حساب برداشت بدهکار و حساب صندوق بستانکار می شود.
 د) حساب سرمایه بدهکار و حساب صندوق بستانکار می شود.
- ۱۵ - کدام یک از گزینه های زیر در مورد تراز آزمایشی صحیح است؟
 الف) تراز آزمایشی فهرستی از مانده حساب‌های دفتر کل است.
 ب) تراز آزمایشی فقط در پایان سال مالی تهیه می شود.
 ج) گزینه الف و ب هر دو صحیح است.
 د) هیچکدام از گزینه های فوق صحیح نیستند.
- ۱۶ - در تاریخ ۲۵ آبان ۱۳۸۳ در دفاتر شرکت نیستان حساب زمین ۳۰۰ میلیون ریال بدهکار و حساب‌های پرداختی ۳۰۰ میلیون ریال بستانکار شده است. این ثبت مربوط به کدام یک از رویدادهای زیر است.
 الف) خرید یک قطعه زمین به صورت نقد (ب) خرید یک قطعه زمین به صورت نسیه
 ج) فروش یک قطعه زمین به صورت نقد (د) فروش یک قطعه زمین به صورت نسیه
- ۱۷ - در تاریخ ۲۳ دی ماه ۱۳۸۳ در دفاتر شرکت بوستان حساب زمین ۳۰۰ میلیون ریال بستانکار و حساب‌های دریافتی ۳۰۰ میلیون ریال بدهکار شده است. این ثبت مربوط به کدامیک از رویدادهای زیر است.
 الف) خرید یک قطعه زمین به صورت نقد. (ب) خرید یک قطعه زمین به صورت نسیه.
 ج) فروش یک قطعه زمین به صورت نقد. (د) فروش یک قطعه زمین به صورت نسیه.
- ۱۸ - کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد واریز ۵۰ میلیون ریال توسط مالک به صندوق مؤسسه بابت افزایش سرمایه مؤسسه صحیح است؟
 الف) صندوق ۵۰ میلیون ریال بدهکار و سرمایه ۵۰ میلیون ریال بستانکار.
 ب) صندوق ۵۰ میلیون ریال بستانکار و سرمایه ۵۰ میلیون ریال بدهکار.
 ج) صندوق ۵۰ میلیون ریال بستانکار و سرمایه ۵۰ میلیون ریال بستانکار.
 د) صندوق ۵۰ میلیون ریال بدهکار و سرمایه ۵۰ میلیون ریال بدهکار.
- ۱۹ - یک باب آپارتمان بمبلغ ۴۰۰ میلیون ریال به صورت نقد خریداری شد. کدام یک از گزینه های زیر در مورد ثبت این رویداد صحیح است؟
 الف) ساختمان ۴۰۰ میلیون ریال بستانکار و صندوق ۴۰۰ میلیون ریال بدهکار
 ب) ساختمان ۴۰۰ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۴۰۰ میلیون ریال بستانکار
 ج) ساختمان ۴۰۰ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۴۰۰ میلیون ریال بدهکار
 د) ساختمان ۴۰۰ میلیون ریال بستانکار و صندوق ۴۰۰ میلیون ریال بستانکار

۲۰- یکدستگاه خودرو به مبلغ ۱۲۰ میلیون ریال بصورت نسیه خریداری شد. کدام یک از گزینه‌های زیر در مورد ثبت این رویداد صحیح است؟

- الف) وسایل نقلیه ۱۲۰ میلیون ریال بدهکار و صندوق ۱۲۰ میلیون ریال بستانکار
 - ب) وسایل نقلیه ۱۲۰ میلیون ریال بدهکار و سرمایه ۱۲۰ میلیون ریال بستانکار
 - ج) وسایل نقلیه ۱۲۰ میلیون ریال بستانکار و حساب‌های پرداختی ۱۲۰ میلیون ریال بدهکار
 - د) وسایل نقلیه ۱۲۰ میلیون ریال بدهکار و حساب‌های پرداختی ۱۲۰ میلیون ریال بستانکار
- ۲۱- شرکت نیکان تعداد ۳ دستگاه از خودروهای خود را، که اخیراً خریداری کرده بود به صورت نقد فروخت. کدام یک

از گزینه‌های زیر در مورد ثبت این رویداد صحیح است؟

- الف) وسایل نقلیه بدهکار و سرمایه بستانکار
- ب) وسایل نقلیه بستانکار و صندوق بدهکار
- ج) وسایل نقلیه بدهکار و صندوق بستانکار
- د) وسایل نقلیه بستانکار و حساب‌های دریافتی بدهکار

۲۲- کدام یک از گزینه‌های زیر باعث افزایش سرمایه می شود؟

- الف) واریز وجه نقد توسط مالکان بابت سرمایه مؤسسه
- ب) خرید دارایی به صورت نقد
- ج) خرید دارایی به صورت نسیه
- د) تمام گزینه‌های فوق صحیح هستند.

فصل سوم

تهیه صورت‌های مالی

اهداف رفتاری :

پس از مطالعه این فصل از فراگیر انتظار می‌رود که :

- ۱- مفهوم صورت‌های مالی را بداند و انواع آن را بشناسد.
- ۲- صورت سود و زیان را بشناسد و نحوه تنظیم آن را بداند.
- ۳- صورت حساب سرمایه را بشناسد و نحوه تنظیم آن را بداند.
- ۴- صورت وضعیت مالی (ترازنامه) را بشناسد و نحوه تنظیم آن را بداند.
- ۵- اصول تهیه گزارش مانده حساب‌ها در پایان دوره مالی را بداند.
- ۶- ماهیت مانده حساب‌ها را بداند.

در فصول قبل، ضمن آشنایی با معادله‌ی اساسی حسابداری، آموختید که رویدادهای مالی چگونه بر عناصر معادله‌ی اساسی حسابداری تأثیر می‌گذارد. هم‌چنین با نحوه‌ی ثبت رویدادهای مالی در سند حسابداری، دفتر روزنامه و دفتر کل آشنا شدید. به علاوه، نحوه‌ی تنظیم انواع تراز آزمایشی را نیز فرا گرفتید.

همان‌طور که می‌دانید، در طی سال مالی، کلیه‌ی رویدادهای مالی ابتدا در سند حسابداری و دفتر روزنامه ثبت و سپس به دفتر کل منتقل می‌شوند. از آن‌جا که اطلاعات ثبت شده در دفاتر بسیار طولانی و مفصل است، بهره‌گیری از آن‌ها برای استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری مشکل و بسیار وقت‌گیر است.

لذا برای این که اطلاعات حسابداری برای استفاده کنندگان میسر گردد، کلیه‌ی اطلاعات مندرج در دفاتر، در قالب گزارش‌های نهایی، که اصطلاحاً به آنها «صورت‌های مالی» می‌گویند، خلاصه و طبقه‌بندی می‌شوند. طرح کلی این صورت‌های مالی به گونه‌ای است که افرادی که آشنایی کلی با دانش حسابداری دارند بتوانند از روی آنها وضعیت مالی و نتایج عملکرد مؤسسه را ارزیابی نمایند. علی‌هذا در ادامه این فصل، انواع صورت‌های مالی معرفی می‌شود و نحوه‌ی تنظیم آنها تبیین می‌گردد.

صورت‌های مالی مهم‌ترین محصول سیستم اطلاعاتی حسابداری است و تهیه‌ی آن یکی از اصلی‌ترین وظایف حسابداران به‌شمار می‌رود. نتیجه و خلاصه‌ی تمام عملیات حسابداری در پایان هر دوره مالی در قالب صورت‌های مالی اساسی ارائه می‌شود. صورت‌های مالی اساسی عبارت‌اند از:

- ۱- صورت سود و زیان
 - ۲- صورت تغییرات سرمایه (که فقط در مؤسسات و شرکت‌های غیر سهامی تهیه می‌شود)
 - ۳- صورت وضعیت مالی یا ترازنامه
 - ۴- صورت گردش وجوه نقد
- در این کتاب فقط صورت سود و زیان، صورت حساب سرمایه و ترازنامه مورد بحث قرار می‌گیرد.

نتیجه و خلاصه‌ی تمام عملیات حسابداری در پایان هر دوره مالی در قالب صورت‌های مالی اساسی ارائه می‌شود.

ارقام مندرج در صورت‌های مالی از روی مانده حساب‌های دفتر کل نوشته می‌شود.

صورت سود و زیان^۱

صورت سود و زیان یکی از صورت‌های مالی مهم است که نتیجه‌ی فعالیت‌های مالی یک واحد اقتصادی را در طی یک دوره‌ی مالی نشان می‌دهد. به عبارت دیگر، صورت سود و زیان بیانگر نتایج عملیات مؤسسه طی یک دوره مالی می‌باشد. برای اندازه‌گیری نتایج عملیات یک مؤسسه باید درآمدها و هزینه‌های یک دوره مالی با هم مقابله شوند. به گزارشی که مقابله‌ی درآمدها و هزینه‌های یک دوره مالی در آن صورت می‌گیرد صورت سود و زیان می‌نامند. صورت سود و زیان از روی تراز آزمایشی اصلاح شده تهیه می‌شود. در صورت سود و زیان، ابتدا درآمدها نوشته می‌شود و سپس هزینه‌ها از آن‌ها کسر می‌گردد. با کسر هزینه‌ها از درآمدها، سود مؤسسه به دست می‌آید. نحوه‌ی تهیه‌ی صورت سود و زیان را با ارائه یک مثال توضیح می‌دهیم.



مثال ۱: تراز آزمایشی مؤسسه خدماتی بهار در پایان سال ۱۳۸۸ بشرح زیر در دست است:

مؤسسه خدماتی بهار
تراز آزمایشی (اصلاح شده)
در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۹

مانده بستانکار	مانده بدهکار	نام حساب
	۲۲۴,۰۰۰	صندوق
	۱۴۰,۰۰۰	حساب‌های دریافتی
	۴۰۰,۰۰۰	زمین
	۲۸۰,۰۰۰	وسایل نقلیه
	۱۲۰,۰۰۰	اسناد دریافتی
۱۱۰,۰۰۰		حساب‌های پرداختی
۸۰,۰۰۰		اسناد پرداختی کوتاه مدت
۱۴۰,۰۰۰		اسناد پرداختی بلندمدت
۳۸۰,۰۰۰		سرمایه
	۲۰,۰۰۰	برداشت
۸۷۴,۰۰۰		درآمد ارائه خدمات
	۲۱۰,۰۰۰	هزینه حقوق
	۷۰,۰۰۰	هزینه تعمیرات
	۴۰,۰۰۰	هزینه آب و برق
	۸۰,۰۰۰	هزینه اجاره
<u>۱۵۸۴,۰۰۰</u>	<u>۱۵۸۴,۰۰۰</u>	جمع

مؤسسه خدماتی بهار

صورت سود و زیان

برای دوره مالی منتهی به ۱۳۸۸/۱۲/۲۹

۸۷۴,۰۰۰	درآمد خدمات
	کسر می‌شود هزینه‌ها:
۲۱۰,۰۰۰	هزینه حقوق
۷۰,۰۰۰	هزینه تعمیرات
۴۰,۰۰۰	هزینه آب و برق
۸۰,۰۰۰	هزینه اجاره
(۴۰۰,۰۰۰)	جمع هزینه‌ها
<u>۴۷۴,۰۰۰</u>	سود خالص

در بالای صورت سود و زیان به ترتیب نام مؤسسه، عنوان صورت مالی، یعنی «صورت سود و زیان» و در نهایت دوره‌ی مالی مربوط به صورت سود و زیان نوشته می‌شود. در متن صورت سود و زیان نیز، ابتدا درآمدها و بعد هزینه‌ها نوشته می‌شوند. نهایتاً در پایان صورت سود و زیان سود مؤسسه، که مابه‌التفاوت درآمدها و هزینه‌هاست، درج می‌گردد. گفتنی است در استانداردهای حسابداری، ارائه‌ی طبقه‌بندی مفصلی از صورت سود و زیان ارائه می‌نماید که جهت رعایت اختصار از توضیح آن در اینجا خودداری می‌شود.

به طور کلی، در صورت سود و زیان، درآمدها و هزینه‌ها درج می‌گردد و با کسر هزینه‌ها از درآمدها، سود مؤسسه محاسبه و گزارش می‌شود. لذا صورت سود و زیان، نتایج عملیات مؤسسه را طی یک دوره مالی نشان می‌دهد. بنابراین، صورت سود و زیان به مثابه‌ی فیلمی است که از عملیات مالی مؤسسه طی دوره مالی ضبط شده باشد. به همین جهت است که در بالای صورت سود و زیان نوشته می‌شود: «برای دوره مالی منتهی به ۱۳۸۸/۱۲/۲۹».

برخی مواقع نتیجه‌ی عملیات مؤسسه به زیان منجر می‌شود. در این حالت، به جای درج «سود خالص» در صورت سود و زیان، باید از عبارت «زیان خالص» استفاده شود. برای تشریح این موضوع به مثال زیر توجه نمائید:

مثال ۲: اطلاعات زیر از دفاتر مؤسسه رهیاب در پایان سال ۱۳۸۶ به دست آمده است:

درآمد ارائه‌ی خدمات	۵۸۸,۰۰۰ ریال
هزینه‌ی حقوق و مزایای کارکنان	۳۸۰,۰۰۰ ریال
هزینه‌ی آب و برق و تلفن	۱۱۰,۰۰۰ ریال
هزینه‌ی اجاره ساختمان	۱۲۰,۰۰۰ ریال
هزینه‌های متفرقه	۸۰,۰۰۰ ریال

مطلوب است تهیه صورت سود و زیان مؤسسه‌ی رهیاب برای سال مالی ۱۳۸۶.

مؤسسه خدماتی رهیاب

صورت سود و زیان

برای دوره مالی منتهی به ۱۳۸۶/۱۲/۲۹

۵۸۸,۰۰۰	درآمد خدمات
	کسر می‌شود هزینه‌ها:
۳۸۰,۰۰۰	هزینه حقوق و مزایای کارکنان
۱۱۰,۰۰۰	هزینه آب و برق و تلفن
۱۲۰,۰۰۰	هزینه اجاره ساختمان
۸۰,۰۰۰	هزینه‌های متفرقه
(۶۹۰,۰۰۰)	جمع هزینه‌ها
<u>(۱۰۲,۰۰۰)</u>	زیان خالص

صورت سود و زیان نتیجه‌ی فعالیت‌های مالی یک واحد اقتصادی را در طی یک دوره‌ی مالی نشان می‌دهد.

✓ صورت سرمایه

در مؤسسات و شرکت‌های غیر سهامی، برای آن که سرمایه‌ی مؤسسه در پایان دوره محاسبه شود، باید سرمایه‌ی مؤسسه در ابتدای دوره‌ی مالی و همچنین تغییرات سرمایه طی دوره‌ی مالی در نظر گرفته شود. به این منظور، معمولاً در پایان دوره‌ی مالی گزارشی به نام «صورت حساب سرمایه» تهیه می‌شود. لذا صورت حساب سرمایه گزارشی است که تغییرات سرمایه مؤسسه در طی دوره‌ی مالی نشان می‌دهد. به همین جهت است که در بالای صورت حساب سرمایه نیز مانند صورت سود و زیان نوشته می‌شود: «برای دوره‌ی مالی منتهی به ۱۳۸۸/۱۲/۲۹».

برای تهیه صورت حساب سرمایه باید سود خالص دوره‌ی مالی و سرمایه‌گذاری مجدد صاحب مؤسسه را به سرمایه‌ی اول دوره اضافه کرد و برداشت صاحب مؤسسه را از آن کسر نمود تا مانده‌ی حساب سرمایه در پایان دوره مالی بدست آید. اکنون با توجه به اطلاعات ارائه شده در مثال ۱، صورت حساب سرمایه‌ی مؤسسه‌ی خدماتی بهار برای سال مالی منتهی به پایان اسفند ماه ۱۳۸۸ به صورت زیر است (فرض کنید که مانده‌ی حساب سرمایه‌ی مؤسسه خدماتی بهار در ابتدای سال ۱۳۸۸ مبلغ ۳۰۰,۰۰۰ ریال بوده و مالک طی سال ۱۳۸۸ مبلغ ۸۰,۰۰۰ ریال سرمایه‌گذاری مجدد در مؤسسه داشته است).

مؤسسه خدماتی بهار صورت سرمایه

برای دوره مالی منتهی به ۱۳۸۸/۱۲/۲۹

۳۰۰,۰۰۰	مانده‌ی حساب سرمایه‌ی مؤسسه در ابتدای سال
۸۰,۰۰۰	اضافه می‌شود: سرمایه‌گذاری مجدد صاحب مؤسسه
۴۷۴,۰۰۰	اضافه می‌شود: سود خالص سال
(۲۰,۰۰۰)	کسر می‌شود: برداشت صاحب مؤسسه
۸۳۴,۰۰۰	مانده‌ی حساب سرمایه‌ی مؤسسه در پایان سال

دقت کنید که مبلغ سود خالص سال ۱۳۸۸ که در صورت حساب سرمایه درج گردیده، از صورت سود و زیان مؤسسه استخراج شده است.

صورت حساب سرمایه معمولاً زمانی تهیه می‌شود که عملیات به زیان خالص منجر شده باشد زمانی که عملیات مؤسسه طی دوره مالی به زیان منجر شود، باید در صورت حساب سرمایه زیان خالص از سرمایه‌ی اول دوره کسر گردد. برای تشریح این موضوع، به مثال زیر توجه نمایید:

مثال ۳: اطلاعات زیر در مورد مؤسسه سیلان در سال ۱۳۸۶ در دست است:

۸۱۰,۰۰۰ ریال	سرمایه‌ی مؤسسه در ابتدای سال
۱۷۰,۰۰۰ ریال	سرمایه‌گذاری مجدد طی سال
۱۲۰,۰۰۰ ریال	برداشت مالک طی سال
۱۶۰,۰۰۰ ریال	زیان خالص طی سال

صورت حساب سرمایه‌ی مؤسسه سبلان برای سال مالی منتهی به پایان اسفند ماه ۱۳۸۶ را تهیه نمائید.

مؤسسه سبلان

صورت سرمایه

برای دوره مالی منتهی به ۱۳۸۶/۱۲/۲۹

مانده حساب سرمایه مؤسسه در ابتدای سال	۸۱۰,۰۰۰
اضافه می شود: سرمایه گذاری مجدد صاحب مؤسسه	۱۷۰,۰۰۰
کسر می شود: زیان خالص سال	(۱۶۰,۰۰۰)
کسر می شود: برداشت صاحب مؤسسه	(۱۲۰,۰۰۰)
مانده حساب سرمایه مؤسسه در پایان سال	<u>۷۰۰,۰۰۰</u>

صورت حساب سرمایه گزارشی است که تغییرات سرمایه‌ی مؤسسه را در طی دوره‌ی مالی نشان می دهد.

صورت حساب سرمایه فقط در مؤسسات و شرکت‌های غیر سهامی تهیه می شود.

ترازنامه (صورت وضعیت مالی)

ترازنامه گزارشی است که اطلاعات مربوط به منابع اقتصادی، تعهدات اقتصادی و حق مالی صاحب سرمایه را از طریق گزارش دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه واحد تجاری در یک زمان مشخص فراهم می کند. ترازنامه شکل بسط داده شده معادله اساسی حسابداری است. از آنجا که ترازنامه معرف وضعیت مالی واحد تجاری در یک مقطع زمانی معین است، آن را «صورت وضعیت مالی» نیز می نامند.

ترازنامه به همراه سایر صورتهای مالی اساسی در پایان دوره‌ی مالی تهیه می شود و همان‌طوری که قبلاً نیز اشاره شد، مربوط به یک مقطع زمانی معین است. لذا ترازنامه برای یک مقطع زمانی مشخص، مثلاً ۱۳۸۹/۱۲/۲۹، تاریخ گذاری می شود. به عبارت دیگر، ترازنامه با گزارش دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه‌ی مؤسسه در پایان دوره مالی، «وضعیت مالی» مؤسسه را در یک تاریخ مشخص منعکس می نماید. ترازنامه مربوط به یک لحظه‌ی خاص (پایان دوره‌ی مالی) بوده و به مثابه عکسی است که در پایان دوره مالی از وضعیت مالی مؤسسه (دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه) گرفته شده و به همین جهت است که ترازنامه را برای یک تاریخ مشخص، مثلاً ۱۳۸۹/۱۲/۲۹، می نویسند.

اقدام ترازنامه غالباً بر اساس ویژگی‌های مشترک آنها طبقه‌بندی می شوند. در ترازنامه، عموماً دارایی‌ها به ترتیب سرعت تبدیل شدن به وجه نقد و بدهی‌ها بر اساس زمان سررسید، طبقه بندی و گزارش می شوند. بنابراین دارایی‌هایی که زودتر به وجه نقد تبدیل می شوند ابتدا نوشته می شوند و پس از آن دارایی‌های دیگر که دیرتر به وجه نقد تبدیل می شوند گزارش می گردند. هم‌چنین بدهی‌هایی که موعد سررسید آن‌ها زودتر است اول نوشته می شوند و بعد از آنها بدهی‌هایی که سررسیدشان دیرتر است آورده می شوند.

ترازنامه گزارشی است که اطلاعات مربوط به منابع اقتصادی، تعهدات اقتصادی و حق مالی صاحب سرمایه را از طریق گزارش دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه‌ی واحد تجاری در یک زمان مشخص نشان می دهد.

ترازنامه به اشکال مختلفی ارائه می‌شود. یکی از اشکال رایج «شکل افقی» یا «شکل حساب T» است. با توجه به تراز آزمایشی مؤسسه‌ی خدماتی بهار، که در مثال ۱ ارائه گردید، ترازنامه مؤسسه بهار در پایان سال ۱۳۸۸ به صورت زیر است:

مؤسسه خدماتی بهار

ترازنامه

در تاریخ ۱۳۸۸/۱۲/۲۹

بدهی‌ها:		دارایی‌ها:	
۱۱۰,۰۰۰	حساب‌های پرداختی	۲۲۴,۰۰۰	صندوق
۸۰,۰۰۰	اسناد پرداختی کوتاه مدت	۱۴۰,۰۰۰	حساب‌های دریافتی
۱۴۰,۰۰۰	اسناد پرداختی بلندمدت	۱۲۰,۰۰۰	اسناد دریافتی
۳۳۰,۰۰۰	جمع بدهی‌ها	۴۰۰,۰۰۰	زمین
		۲۸۰,۰۰۰	وسایل نقلیه
۸۳۴,۰۰۰	سرمایه		
۱,۱۶۴,۰۰۰	جمع بدهی‌ها و سرمایه	۱,۱۶۴,۰۰۰	جمع دارایی‌ها

دقت کنید که مبلغ سرمایه که در ترازنامه درج گردیده، از صورت حساب سرمایه مؤسسه استخراج شده است.

تهیه گزارش از مانده حساب‌ها در پایان دوره‌ی مالی

از آنجا که رویدادهای مالی به ترتیب وقوع و به طور جداگانه در دفاتر روزنامه و کل ثبت می‌شوند، اطلاعات مندرج در این دفاتر بسیار مفصل و جزئی است، به نحوی که بهره‌گیری از آن برای استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری میسر نیست. لذا همان‌طور که ملاحظه نمودید، در پایان سال مالی، مانده‌ی حساب‌ها در قالب صورت‌های مالی برای استفاده کنندگان اطلاعات حسابداری طبقه‌بندی و گزارش می‌شود. در صورت سود و زیان، درآمدها و هزینه‌ها درج می‌گردد و با کسر هزینه‌ها از درآمدها، سود مؤسسه محاسبه و گزارش می‌شود. لذا صورت سود و زیان، نتایج عملیات مؤسسه را طی یک دوره‌ی مالی نشان می‌دهد. ترازنامه نیز با گزارش دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه‌ی مؤسسه در پایان دوره مالی، وضعیت مالی مؤسسه را منعکس می‌نماید. در واقع، صورت سود و زیان به مثابه‌ی فیلمی است که از عملیات مالی مؤسسه طی دوره‌ی مالی ضبط شده باشد، در حالی که ترازنامه به لحظه‌ی خاصی (پایان دوره‌ی مالی) مربوط می‌شود و به مثابه‌ی عکسی است که در پایان دوره‌ی مالی از وضعیت مالی مؤسسه (دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه) گرفته شده باشد.

تهیه گزارش از ماهیت مانده‌ی حساب‌ها

حساب‌های هر مؤسسه را می‌توان به دو گروه کلی طبقه‌بندی کرد. یک گروه حساب‌های سود و زیانی هستند که شامل درآمدها و هزینه‌های مؤسسه می‌باشد. مانده‌ی حساب درآمد در پایان دوره شامل تمامی درآمدهایی است که مؤسسه طی دوره تحصیل کرده است. مانده حساب هزینه نیز در پایان دوره شامل کلیه‌ی هزینه‌هایی است که طی دوره به مؤسسه تحمیل شده است. حساب درآمد دارای ماهیت بستانکار و هزینه‌ها دارای ماهیت بدهکار است. گروه دیگر حساب‌ها، حساب‌های ترازنامه‌ای است. حساب‌های ترازنامه‌ای شامل دارایی‌ها، بدهی‌ها و سرمایه است. دارایی‌ها همواره دارای مانده‌ی بدهکار و بدهی‌ها و سرمایه دارای مانده بستانکار هستند.



پرسش

- ۱- صورتهای مالی چیست؟ انواع آن را نیز بنویسید.
- ۲- صورت سود و زیان به چه منظور تهیه می شود؟
- ۳- صورت سود و زیان از روی کدام یک از مدارک حسابداری تهیه می شود؟
- ۴- صورت حساب سرمایه به چه منظور تهیه می شود؟
- ۵- ترازنامه چیست و از روی کدام یک از ترازهای آزمایشی تهیه می شود؟
- ۶- در ترازنامه عموماً دارایی‌ها به چه ترتیبی گزارش می شوند؟
- ۷- ترتیب نوشتن بدهی‌ها در ترازنامه به چه صورتی است؟
- ۸- در سمت راست ترازنامه، که به شکل T تهیه می شود، چه حساب‌هایی آورده می شود؟
- ۹- در سمت چپ ترازنامه چه حساب‌هایی آورده می شود؟
- ۱۰- ترازنامه چه شباهتی با معادله‌ی اساسی حسابداری دارد؟